

Συριανά γράμματα

ιστορία · λογοτεχνία · λαογραφία · καλές τέχνες

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ: Η εκδοτική τριετία 1838–1840 στη Σύρα μέσα από τη *Βιβλιογραφία των Δ.Σ. Γκίνη – Β.Γ. Μέξα* • Ν. ΓΚΟΛΙΑΣ: Συριανές εφημερίδες • ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΣ: Τα Σιγίλλια της Ιεράς Μονής Χοζοβιώτισσης Αμοργού • ΑΝΔΡΕΑΣ Θ. ΔΡΑΚΑΚΗΣ: Η Ευανθία Καίρη στη Σύρα • ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΠΑΣΣΑΣ: «Κύμινο, κύμινο, κύμινο, η δεξαμενή» • ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΘ. ΚΡΙΝΟΣ: Το Πανελλήνιον • ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΡΟΥΣΣΟΣ: Η «Φιλόποτος Εταιρεία Ερμούπολεως», 115 χρόνια συνεχιζόμενης δραστηριότητας • Α.Μ. TANGUY: *El Greco, La patrie de Domenico Theotocopuli* • ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΜΜΗ: Τα εκατόν Ναπολέονια • Γ. ΠΑΤΕΛΛΑΡΟΣ: Υδρογεωλογική κατάσταση της νήσου Σύρας • ΣΤΑΥΡΟΣ Ι. ΒΑΦΙΑΣ: Το θέατρο στη Σύρα κατά την περίοδο 1887–1929 • Ν.Α. ΓΡΥΠΑΡΗΣ: Συμβολή στη βιβλιογραφία της Τήνου • ΣΙΜΟΣ Μ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ: Η διαθήκη του Πετρίτζη Φρέρη και η ακύρωσή της • ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΟΥΣΣΟΥΝΕΛΟΣ: Εις θάνατον! • Κ. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ: Το Ολοκαύτωμα του Αρκαδίου και η Επανάσταση των Κρητικών 1866–1869 • ΖΕΝΗ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: Εικαστικός Αύγουστος • Γ.Α. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ: Απολογισμός και προοπτικές του Α' Διεθνούς Συνεδρίου «Βικέλια»

Ἡ διαθήκη τοῦ Πετριτζη Φρέρη καί ἡ ἀκύρωσή της

τοῦ Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη

Ο ΚΥΡ Πετριτζης Φρέρης, «φοβισμένος τόν αἰφνίδιον θάνατον» ἐπειδή ἦταν ἄρρωστος, ἀποφάσισε νά συντάξει τή ἱερά θήκη του προκειμένου νά ἐχειρῆσχη τή συνείδησή του καί νά τακτοποιήσει τούς δικούς του. Ἔτσι, στά 1672 Αὐγούστου 2, ἐνώπιον δύο μαρτύρων καί τοῦ ἐπισκοπικοῦ καντζιλιέρη, ἔγραψε τήν τελευταία διαθήκη του ἀκυρώνοντας κάθε προηγούμενη. Κατέστησε λοιπόν κληρονόμους τά δύο θηλυκά παιδιά του, τήν Ἀντωνία καί τήν καλεσθεῖσα Βερόνικα, καί τό ἀρσενικό, τόν Ζωρζή, τόν ὁποῖο προίκισε κάπως ἰδιαίτερα, τόσο γιατί ἡ μητέρα του «δέν τοῦ ἔδωσεν ἀμπέλι, μηδέ συκιές πούβητις», ὅσο καί γιατί «τόν ἐπῆρεν (τόν διαθέτη πατέρα του) εἰς τό σπίτιν του» καί τοῦ πρόσφερε κάθε περιθαλψη.

Ὅταν ἀπεβίωσε ὁ κύριος Πετριτζης, πιθανόν πρό τοῦ Σεπτεμβρίου 1675, οἱ δύο θυγατέρες του θεώρησαν ὅτι εἶχαν ἀδικηθεῖ καί ζήτησαν τήν ἀκύρωση τῆς διαθήκης τοῦ πατέρα τους, παρά τήν ἀντίθετη σχετική διάταξή της. Μολονότι ὁ διαθέτης καί οἱ κληρονόμοι ἦταν κάτοικοι Σύρας, οἱ δύο θυγατέρες κατέθεσαν τήν αἴτηση ἀκυρώσεως στόν καθολικό ἀρχιεπίσκοπο Παροναξίας πού ἦταν ἐκκλησιαστικῶς ἀρμόδιος γιά ὑποθέσεις τοῦ καθολικοῦ ποιμνίου τῶν Κυκλάδων, ἀφοῦ καί ἡ οἰκογένεια Φρέρη ἀκολουθοῦσε τό καθολικό δόγμα. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Παροναξίας Βαρθολομαῖος Πόλλα, μέ ἐπίσημη ἀπόφασή του τῆς 19 Σεπτεμβρίου 1675, ἐνσφράγιστη καί γραμμένη ἀπό τόν ἀναπληρωτή ἀρχιεπισκοπικό καντζιλιέρη πρὸ Φραντσέσκο Μαραγκό, ἐκήρυξε τή διαθήκη ἄκυρη κυρίως γιατί μαυτὴν εἶχε κατασταθεῖ σέ πλεονεκτικότερη θέση τό ἀρσενικό ἀπό τά θηλυκά παιδιά. Στή συνέχεια οἱ δύο ἀδελφές ἔφεραν τήν ὑπόθεσή τους ἐνώπιον τῆς πολιτικῆς δικαιοσύνης, δηλ. τῶν ἐπιτρόπων-ἀντιπροσώπων τῆς τουρκικῆς διοικήσεως, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχαν συμφωνήσει μέ τόν ἀδελφό τους ποιά κινήτὰ καί ἀκίνητὰ πράγματα θά κρατοῦσε ὁ τελευταῖος. Οἱ ἐπίτροποι μέ ἀπόφασή τους τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1675 ἐπικύρωσαν τή συμφωνία ἀφοῦ ἀκύρωσαν τή διαθήκη βασιζόμενοι στήν ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νάξου καί στούς νόμους πού ἐπικρατοῦσαν στή Σύρα.

Ἡ διαθήκη τοῦ Φρέρη καί ἡ ἀκυρωτική ἀπόφαση τῶν ἐπιτρόπων δημοσιεύονται κατωτέρω. Τά δύο αὐτὰ ἔγγραφα βρίσκονται στό Ἀρχεῖο τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας, στήν κατηγορία SCRIT. RIF. NEI CONGR. / ARCIPELAGO 2^A, φφ. 682^{RV}, 685^R-686^R. Ἡ ἀπόφαση τοῦ ἀρχιεπισκόπου στό φ. 684^R. Νομίζω ὅτι θά φανοῦν χρήσιμα σαυτοῦς πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ἱστορία τῆς Σύρας, καί

τό καθεστώς διοικήσεως—δικαιοσύνης κλπ. επί τουρκοκρατίας στά νησιά.

Ἔγγραφο 1ο

Κόπια.

1672 μηνός Αὐγούστου 2 εἰς τό νησί τῆς Σύρας

Εἰς τό(ν) καιρό τῆς Σύρας εἰς τό σπίτι καί κατοικία τοῦ κύριου Πετριτζίτη Φρέρη ἐκεῖ στόν τόπον εὐρισκόμενός ὁ ἄνωθεν ἀσθενής τό κορμίν του ἀλλά ἔχοντας τόν νοῦν του καί τήν γλώσσαν του καθαρή, φοβιζαρισμένος τόν αἰφνίδιον θάνατον θέλει νά διαρθρώσει πρώτο τήν ψυχὴν του, δεῦτερον τοὺς ἐδικούς του, λοιπὸν ζητᾷ συμπάθιον τοῦ Θεοῦ εἰς ὃ,τι τόν ἔφταιξε καί συνχωρᾷ καί αὐτός ὀλωνῶν ὁποῦ κακὸ τοῦ ἐκάμασι, καί ἀρχὴ δίνει τῶν παιδιῶν του ὀλωνῶν τήν εὐχὴν του καί πρώτο ἀφίνει τῆς θυγατέρας του τῆς καλογοριᾶς τό περιβόλι ὁποῦ ἔχει στά Πηγαδάκια μέ τό ποτιστικόν τό μικρόν καί μέ τό τρίτον νερό σύμπλιο τοῦ Ἰω(άννη) Δαμοφίλη, τοῦ μικροῦ ἐβγάνοντας τό πατητήρι ὁποῦ εἶναι τοῦ πέρα ἀμπელიοῦ καί τήν στέγνα ὁποῦ εἶναι τοῦ μέσα ποτιστικοῦ· ἀφίνει τῆς ἀκόμη ἀπό τόν ὀρνό ὁποῦ ἔχει στόν ἴδιον τόπον τόν τρίτον, ἀκόμη στοῦ Χαρκιᾶ τό βουνί τό χωράφι ὁποῦ ἔχει ἐδικόν τῆς, στοῦ Ἀντριᾶ τό βουνάκι τὰ κάτω χωράφια ὁποῦ ἔχει ἐδικὰ τῆς, στίς μυγαλιές τό κάτω χωράφι ὁποῦ ἔχει δικόν τῆς. Ἀκόμη δίνει τῆς θυγατέρας του τῆς Ἀντωνίας τήν εὐχὴν του καί πρώτο τῆς δόνει τήν θεμονιάν τήν ξενεμικὴν ὁποῦ ἔχει στά Πηγαδάκια, ἀκόμη τὰ χωράφια ὁποῦ ἔχει στοῦ Ἀντριᾶ τό βουνάκι, ἀκόμη τό χωράφι ὁποῦ ἔχει στόν ἴδιον τόπον δικόν τῆς, τὰ χωράφια ὁποῦ ἔχει στό Ὅρος σύμπλιο τῆς ἀνηψιάς του Ζουάννας ἰδικὰ τῆς, στά Ρογιά τὰ χωράφια ὁποῦ ἔχει σύμπλιο τῆς ἀνηψιάς του τῆς Ζουάννας ἰδικὰ τῆς. στοῦ Βουλᾶ τό βουνάκι τό κλίσμα ὁποῦ δικόν τῆς. τό περιβόλι ὁποῦ ἔχει στόν Πάγο ἐδικόν τῆς μέ τό ποτιστικὸ καί μέ ὅλα του τὰ δικαιώματα. στίς Ἀντριές τὰ χωράφια ὁποῦ ἔχει δικὰ τῆς, στό Στεγανό ἀπό τὰ χωράφια ὁποῦ ἔχει νά εἶναι τὰ ἑμισὰ τῆς Ἀντωνίας καί τὰ ἄλλα ἑμισὰ τοῦ υἱοῦ του τοῦ Ζωρζῆ. ἀφήνει ἀκόμη τοῦ υἱοῦ του τοῦ Ζωρζῆ τήν πάρτην του τό λειβάδι ὁποῦ ἔχει στό Φοῖνικα. ἀφήνει του ἀκόμη στόν Πάγο τήν πάρτην του τῆ θεμονιάν μέ τό σπίτι καί μέ τήν παλαιάν ἀπολείστραν. ἀκόμη τοῦ δίνει τό ἀμπέλι ὁποῦ ἔχει στά Πηγαδάκια μέ ταῖς συκαῖς καί μέ τήν πάρτην του τό ποτιστικόν μέ τήν μουριάν μέ τό μερτικόν του ταῖς ρουδιαῖς, ζιζιφιές καί μέ τόν μπαλιόν τόν ὀρνόν. τοῦτο τό ἄνωθεν ἀμπέλι μέ ταῖς συκαῖς ὁποῦ δίνει τοῦ υἱοῦ του τοῦ Ζωρζῆ, τοῦ τό δόνει διὰ τήν ἀφορμὴν ὅτι πως ἡ μάνα του δέν τοῦ ἔδωσεν ἀμπέλι, μηδέ συκιές πούβετις. δίνει του ἀκόμη στά Πηγαδάκια τήν θεμονιάν τήν σκεπαστήν ὁποῦ ἔχει ἡ ἀφορμὴ διατί τόν ἐπῆρεν εἰς τό σπίτιν του καί τόν ἐκπόρεψεν ἀουτενταρισμένα καί εὐχαριστημένα. ἀφήνει του ἀκόμη τὰ δύο χαρκόματα ὁποῦ ἔχει τό μέγανον καί μικρόν, ἀφήνει τον ἀκόμη τήν πάρτην του τό λειβάδι ὁποῦ ἔχει στή Βάση. ἀκόμη δίνει του ἓνα τηγάνι καί τό σκάνιο ἐπειδὴ καί νά ἐπῆρεν ἡ θυγατέρα του ἡ Ἀντωνία τήν μεγάλην κασέλα, ἀφήνει του ἀκόμη κουρούπια 4, τὰ ἀποδέλοιπα κουρούπια μικρά, τρανά, ἡ πάρτη του νά εἶναι τῆς θυγατέρας του τῆς καλογοριᾶς καί τῆς Ἀντωνίας. ἀκόμη ἀπό τόν ὀρεινόν ὁποῦ ἔχει στά Πηγαδάκια νά ἔχει ἡ θυγατέρα του ἡ Ἀντωνία τόν τρίτον. ἀφήνει ἀκόμη τοῦ υἱοῦ

του τοῦ Ζωρζῆ μία πνακοτὴν καὶ μίαν σκάφην, τοῦτα τὰ ἄνωθεν προουκία δίνει τῶν παιδιῶν του μέ τὴν εὐχὴν του ἀπὸ τὴν σήμερον μέ τοῦτο νά εἶναι κρατημένα νά τοῦ δίνουσι δύο ψωμιά τὴν ἐβδομάδα καθε παιδί καὶ ἓνα πινάκι μαγέρεμα τὸν κάθε χρόνον καὶ ἓναν ἀσκὸν μουστον κάθε παιδί ὡς ποτε ζεῖ καὶ ἀποθένοντάς του ὁποῖον παιδί πειράζει τό ἄλλο τοῦ δίνει τὴν κατάραν του καὶ νά πλερώνει τῆς ἀφεντίας κατά πού θέλει τῆς φανεῖ. τοῦτο εἶναι τό ὑστερόν του θέλημα καὶ γνώμη, ὅτι ἂν λάξη ἄλλο χαρτί περασμένον νά μὴν ἀξίζει τίποτις. ἀφήνει ἀκόμη ἓνα πάπλωμα τοῦ ἀφέντη πρὸ Ἰω(άννη) Καλαμαρᾶ καὶ πρὸ Δημήτρη Πρίνδεξη ἐμένα τοῦ ὑπογραμμένου διὰ τὴν ψυχὴν του νά κάμη ὁ ἓνας τοῦ Ἁγίου Γληγορίου ταῖς λειτουργίαις διὰ τὴν μακαρίτην τὴν θυγατέραν του καὶ ὁ ἄλλος νά κάμη διὰ τὴν ψυχὴν του καὶ διὰ τό ἀληθές ἐκραξεν καὶ μάρτυρες παρακαλεστούς.

– Ἰω(άννης) Φόνσος μάρτυρας στά ἄνωθι

– Κάρλο Βαρθαλίτη(ς) τοῦ ποτέ Νικολά μάρτυρας στά ἄνωθι.

– Πρὸ Δημήτρη Πρίνδεξης Δαπόντε
καντζιλιέρης ἐπισκοπικός.

(Ἄναγραφὴ στὴν τελευταία σελίδα)

Ἡ καθολικὴ εἰδήσις τῶν δικαιωμάτων ὁποῦ ἔχουν ἡ Ἄντωνία καὶ καλογορηά μέ τὸν ἀδελφόν τῶνε τὸν Ζωρζῆ ὄλα καθολικά καὶ εὐλογητικά παιδιὰ τοῦ ποτέ κύρ Πετρίτζη Φρέρη στὴν Σύραν.

Ἐγγραφο 2ο

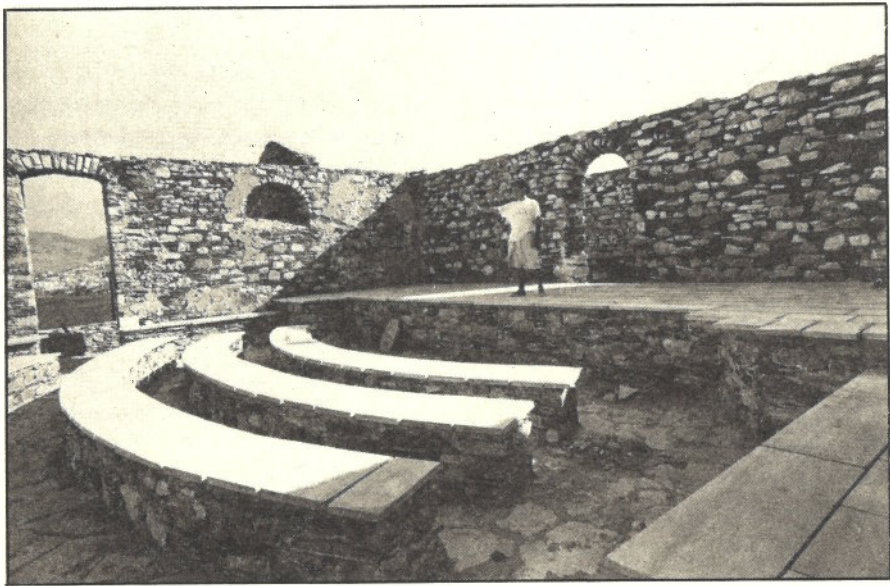
Ἐν ὀνόματι Κυρίου 1675 Ὀκτωβρίου 15 Σύρα

Ἐνεφανίστη ὀμπροστά ἡ κυρά Ἄντωνία καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς περ Βερόνικα, γνήσιες καὶ νόμιμες θυατέρες τοῦ ποτέ Πετρίτζη Φρέρη εἰς τὸν ἐντιμώτατον καὶ εὐγενὴ ἀφέντη Μιχαλάκη Καλαμαρᾶ, πύροπο τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντη Μεεμέτη Ἄγᾶ Ἄνταλαραγᾶ καὶ εἰς τοὺς τιμωτάτους ἐπιτρόπους τοῦ πολυχρονεμένου πασᾶ Τριβισσοῦλου, γυρεύγοντας δικαιώματα ἐναντίον τὸν ἀδελφὸν τους τό Ζωρζῆ καὶ δείχνοντας ἓνα γράμμα, ἤγουν ἀπόφαση καμωμένη ἀπὸ τὸν πανιερώτατον ἀρχιεπίσκοπον αὐθέντη μητροπολίτη Παροναξίας πού φαίνεται στίς 19 τοῦ Σεπτεμβρίου 1675 καὶ ἐτζάκισε καὶ ἀνουλάρισε τό τεσταμέντο ὁποῦ ἔκαμε ὁ μακαρίτης πατέρας τους Πετρίτζης Φρέρης ἐπειδὴ καὶ νά βρῆκεν πολλὰ σφάλματα στό ὁμοιο τεσταμέντο. Ἐτζι γροικώντας τὰ δικαιολογήματα τῆς μιᾶς μεριάς καὶ ἄλλης καὶ ἐπειδὴ κατά τὴν ἄνωθεν ἀπόφαση καὶ σεντέτζια τοῦ ἄνωθεν αὐθέντη μητροπολίτη, ἐπικαλούμενοι τό ὄνομα τοῦ Κυρίου κρίνουν καὶ ἀποφασίζουν ὡσάν ἄκυρο καὶ ἀνωφέλετο τό τεσταμέντο ὁποῦ ὁ ἄνωθεν λέμε ἐποίησε ὁ λεγόμενος Πετρίτζης νά εἶναι, περὸ ὄλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα ὁποῦ ἐρενοντζιάραισι θεληματικῶς καὶ ἐφήκασι τοῦ ἀδελφοῦ τους τοῦ Ζωρζῆ, ἤγουν τό λειβάδι στό Φοίνικα, τὴ θεμονιά τὴ σκεπανὴ στά Πηγαδάκια, τὰ μισὰ χωράφια στό Στεγαστό καὶ ἀπὸ τὰ καστριανὰ κατζίβελα τέσσερα κουρούπια, ὁποῦ τοῦ ἔγραφε στο τεσταμέντο νά πάρει δύο μεγάλα καὶ δύο μικρά καὶ ἕτερα τρία μαξελάρια, δεκαεφτά πετζιποῦλες, ἓνα ζευγάρι πουστοπράτζολα, μίαν σκέπην, μία (ἄ)ξόνην μεταξωτή, ἓνα μεγάλο μανολί

βενέτικο, ένα τηγάνι, μία κραταρόλλα, τό μικρό χάλκωμα, μία κουτάλα, δύο ὁμορφες μαχραμάδες καί κασσέλα, ἔτσι ἐτοῦτα ὅλα τὰ ὄπισθεν νά εἶναι καλά ἀφισμένα καί δοσμένα εἰς τὰ χέρια τοῦ ἀδελφοῦ τους τοῦ Ζωρζῆ. τὰ δέ ἀποδέλοιπα πράγματα ὅπου νά εὐρίσκονται τόσο χωριανά καί καστριανά νά ἀπομένουν εἰς τὰ χέρια τῶν παιδιῶν τῶν λοιπῶν ἤγουν Ἀντώνιας καί καλογρηᾶς ἐπειδή καί εἶναι ἀπρόσκλητα καί ἀγγίζουσι κατά τήν δικαιοσύνην καί νόμους τοῦ τόπου μας καί διά τό βέβαιον τῆς ἀληθείας ἐγραύτη ἡ παροῦσα ἀπόφασις ὀμπρός στούς πιτρόπους καί ἀπογράφουν καί ἰδιοχειρῶς τους.

- Μιχαλάκης Καλαμαράς καί ἐπίτροπος τοῦ ἐκλαμπροτάτου μεεμετ Ἀγᾶ ἀνταλαραγᾶ βεβιαιώνω τὰ ἄνωθεν.
- Γεώργιος Πρεζώρζης(;) ἐπίτροπος τοῦ ὑψηλοτάτου Τριβισσόουλου καί τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντη Καδῆ Ἄνδρου βεβιαιώνω τᾶνωθεν.
- Ἀγουστής Ξαθάκης ἐπίτροπος τοῦ ὑψηλοτάτου Τριβισσοῦλου καί τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθέντη Καδῆ Ἄνδρου καί συνβεβιαιώνω τὰ ἄνωθεν μὴν ἤξεύροντας νά ἀπογράψῃ τοὺς ἀπογράφω ἐγὼ κάτωθεν.

Γεώργιος Κομνηνός φανερός νοτάριος καί
καντζιλιέρης μέ θέλημα τους ἔγραψα.

Το υπαίθριο θέατρο τοῦ δήμου Ερμούπολης, ποῦ δημιουργήθηκε φέτος στήν υποβαθμισμένη περιοχή τῶν Λαζαρέτων στα ερείπια μιᾶς παλιάς κρατικῆς αποθήκης. Πρόταση καί ἐκτέλεση τοῦ ἀρχιτέκτονα Παναγιώτη Καρακατσάνη. Φωτογραφία Ηλία Θεοφιλάκη.